

SA EXAM PAPERS

YOUR LEADING PAST YEAR EXAM PAPER
PORTAL

Visit SA Exam Papers

www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA 3 (P3)

2016

TIMARAKA: 100

NIKARHI: Tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 6.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:

XIYENGE XA A:	Switshuriwa swa xitsalwana.	(50)
XIYENGE XA B:	Switshuriwa swa xitsalwambiko xo leha.	(30)
XIYENGE XA C:	Switshuriwa swa xitsalwambiko xo koma	(20)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata (Xik. Mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, swin'wana na swin'wana.), hlela no hlayisisa ntirho. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa loko U NGA SI SUNGULA xitshuriwa xin'wana na xin'wana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele yi kombisiwa. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati wo hingakanya eka minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A:	80 wa timinete
XIYENGE XA B:	40 wa timinete
XIYENGE XA C:	30 wa timinete
8. Nombora tinhlamulo hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo YIN'WANA na YIN'WANA.
10. Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
11. Tsala hi vurhon'wana no vonaka.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 250–300 wa marito.

- 1.1 Hi te ha ha tivonela thelevhixini namadyambu, ko nghena hahani swiambalo swa yena swi handzuckerile. Rungula leswi humeleleke. [50]
- 1.2 Ku kombisa ku vilela, ku onha miako na ku phanga nhundzu ya mfumo swi ttherisela tiko endzhaku. Kanela mhaka leyi. [50]
- 1.3 Ku cinca loku ndzi nga ku endlaka loko a ndzo va murhangeri wa xibedhlele xa ndhawu ya ka hina. [50]
- 1.4 Mintlangu yi na nkoka eswikolweni. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]
- 1.5 Hlamusela leswi mfumo wu nga swi endlaka ku antswisa xiyimo xa ntlimbano wa swo famba emagondzweni. [50]
- 1.6 Vukhongereri eAfrika-Dzonga. [50]
- 1.7 Hlawula xifaniso xin'we eka leswi nga laha hansi kutani u tsala xitsalwana hi xona. Xitsalwana xin'wana na xin'wana xi fanele ku va na nhlokomhaka leyi faneleke.

1.7.1

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

1.7.2

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO LEHA**XIVUTISO XA 2****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 120–150 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Tsalela munghana wa wena papila u n'wi khensa hikuva a ku endlerile swin'wana swa kahle leswi ku tsakiseke swinene.

[30]**2.2 TSALWAVUTITIVISI NA PAPILA RO SEKETELA**

Tsala tsalwavutitivisi na papila ro seketela leri u nga ta ri rhumela eka feme yo endla vuhlalu ya Tiloteni u kombela ntirho wa nkarhinyana lowu navetisiweke.

[30]**2.3 AGENDA NA MAKANELWA**

Tsala agenda na makanelwa ya nhlengeletano exikarhi ka nhloko ya xikolo na vadyondzi va Giredi ya 12 ku kana hi tindlela to antswisa xikolo xa n'wina.

[30]**2.4 N'WANGULANO**

Yisa n'wangulano lowu landzelaka emahlweni.

(Hi le mutini wa ka Xikowa. Manana Xikowa wa ha ku pfuka a kukula rivala. Ku nghena sesi Heleketa hi ku ganyula a visingarise na xikandza.)

HELEKETA: *(A fika a yima a tikhoma na xisuti)* Ndzawini maseve. Hi nga ha kali hi dya nkarhi hi ku xewetana, ndzi tele phasele leriyani. I tin'hweti tinharhu leti mi ri karhi mi ndzi jikajika, namuntlha a yi hume maseve!

MAN. XIKOWA: *(A langute ehansi)* Heyi, swilo a swi tshamisekangi maseve. Njhe a ndza ha lava ku mi fonela ...

[30]**NTSENGO WA XIYENGE XA B:****30**

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO KOMA**XIVUTISO XA 3****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 80–100 wa marito. (U nga tluli pheji yin'we yo hlamulela eka yona.)
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

3.1 PHOSITARA

Tsala phositara yo tivisa vaakatiko hi ku ta ka meyara wa masipala wa ka n'wina.

[20]**3.2 DAYARI**

Tsala dayari ya masiku ya mune ya rendzo ro ya eDurban na vanghana va wena.

[20]**3.3 SWILETELO**

Tsalela xikolo xa Xongani swiletelo swa ndlela ku suka evhengeleni ra Xevani ku ta fika exikolweni xa n'wina.

[20]**NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20****NTSENGO WA TIMARAKA: 100**